

Geslo *gadolinij* je razložen s »kemijski element iz skupine ,kovin redkih zemelj' oziroma iz skupine lantanidov«. Splošno terminološko poimenovanje elementov od cerija do lutecija je *lantanidi*. Kot kalk se uporablja izraz *redke zemlje* oz. *zemljine*, v razlagi uporabljena zveza pa je rezultat slabega prevoda.

Kar se tiče ilustracij, opreme in tiska samo ena misel: Leksikon je na zavirljivi višini, Enciklopedija je napravila opazen korak k tehnični evropeizaciji predloge. Zaradi hitrice ali kaj pa je ostalo v knjigi veliko neuporabnih reprodukcij (prim. 100, 173, 371, 387). Marsikaj se je zamešalo. Prim. sliko Balkanski polotok (E 125 in izvornik Prosvete 119) ali reprodukcijo grba Alžirije (E 42 : L 25) ali Avstralije (E 102 : L 51). E ima geslo *Gérard P.*, L pa geslo *Philipe G.* V Enciklopediji manjka seznam kratic, a tudi napotilo za rabo bi bilo koristno. Tiskarskih in abecednih napak je za deli, ki naj bi bili »zanesljiv informator«, preveč.

Leksikon Cankarjeve založbe in Mala splošna enciklopedija sta obogatili slovensko kulturo s prodorom na doslej neobvladano področje in dali vsaka svoj prispevek k razvoju slovenske leksikografije, zlasti njenih pomožnih elementov kot bio- in faktografije. Žal sta redakciji pri izdelavi teh knjig premalo izkoristili podatke v obstoječih domačih virih, zlasti v SSKJ, pa tudi leksikografsko teorijo in izkušnje, ki so ta slovar izoblikovale. Ediciji sta znova potrdili, da dober slovar ne more biti zbirka s kartotečnih listkov in slovarjev prepisanih podatkov niti skupek prevedenih in prikrojjenih člankov, ampak le iz vsega tega nastala nova, višja kvaliteta, v katero pa je treba vložiti veliko znanja, dela in časa. Na osnovi vsega, kar smo o obeh knjigah povedali, se za sedaj ne moremo pridružiti optimističnemu gledanju na možnost skorajšnje izdelave t. i. velikega projekta,¹⁸ vsaj v zastavljeni smeri ne.

Stane Suhadolnik
SAZU, Ljubljana

TRETJI ODZADNJI SLOVAR RUSKEGA JEZIKA¹

Zanimanje za odzadnje² slovarje (dalje: OS) in njihovo uporabo v sodobnem jezikoslovju se je v zadnjih dveh desetletjih vidno stopnjevalo, saj so

¹⁸ C. Zlobec, Na poti do velike enciklopedije?, Sodobnost XXII, 1974, št. 5, 288—289.

¹ *Obratnyj slovar' russkogo jazyka*. Naučno-redakcionnyj sovet izdatel'stva »Sovetskaja Enciklopedija«. Vyčislitel'nyj centr Akademii nauk SSSR. Naučnye konsul'tanty A. A. Zaliznjak, R. V. Baxturina, E. M. Smorgunova. Moskva 1974. Str. 944.

² Strokovni izraz za takšen slovar pri nas še ni ustaljen; razen najbolj razširjenega termina *odzadnji* so razširjeni še izrazi: *obrnjeni slovar*, *slovar a tergo*, *slovar po končnicah*. Pri Poljaki se je ustalil izraz *a tergo* (kot nasprotje navadnim, odspretnim slovarjem — *a fronte*), v češčini in slovaščini je tak slovar *retrográdnij*, v ruščini se je uporabljal termin *invercionnyj*, zdaj pa ga navadno nadomešča *obratnyj*; nem. *rückläufig*, ital. *retrogrado*, *inverso*, franc. *inverse*, angl. *reverse*, rom. *invers*. Ločevanje izrazov za *slovar* in *indeks* ni povsod dosledno upoštevano; *indeks a tergo* naj bi bilo obrnjeno besedje samo enega slovarja, medtem ko ima OS navadno več virov.

v tem času izšli OS ali indeksi za številne indoevropske in druge jezike³; prvi slovanski odzadnji indeks sta v svojem starocerkvenoslovanskem slovarju sredi petdesetih let objavila L. Sadnik in R. Aitzetmüller,⁴ čez nekaj let pa sta mu sledila skoraj istočasno kar dva ruska OS: vzhodnoberlinskega⁵ so pripravili Bielfeldtovi sodelavci, zahodnoberlinski⁶ pa je izšel v redakciji M. Vasmerja. V šestdesetih letih so izšli štirje slovanski OS: indeks k staremu poljskemu slovarju S. B. Lindeja,⁷ indeks k staroruskemu slovarju Sreznevskega,⁸ indeks k slovarju makedonskega knjižnega jezika⁹ in OS za srbohrvaščino.¹⁰ Leta 1971 je v Odesi začel izhajati OS ukrajinskega jezika,¹¹ lani je izšel odzadnji indeks k poljskemu slovarju Doroszewskega¹² in letos tretji OS sodobnega ruskega knjižnega jezika. Pred izidom ali v pripravi so tudi OS za druge slovanske jezike, med njimi tudi za slovenščino.¹³

Pobude za pripravo OS niso nastajale slučajno in brez jezikoslovne utemeljitve, ampak so tesno povezane z razvojem točnejših metod v strukturalnih obravnavah jezika in s strojno obdelavo jezikovnega gradiva. Pri reševanju besedotvornih, oblikoslovnih, morfonoloških in akcentskih vprašanj so OS naravnost nenadomestljivi.¹⁴ Kljub začetnim pomislekom glede smotrnosti sestavljanja OS se je njihova uporaba razširila od teoretičnega jezikoslovja na področja praktičnih jezikovnih obravnav, npr. pri pisanju jezikovnih priročnikov in vadnic za materinščino in za tuje jezike, pri sestavljanju vaj za učence ipd.

Ko uporabljamo OS, njihovim informacijam ne smemo zmeraj slepo zapupati, temveč jih moramo preveriti še v normalnem slovarju; OS knjižnih jezikov namreč razvrščajo gesla po abecednem redu besednih koncev in pri tem navadno ne uporabljajo kvalifikatorjev, ki bi besedi natančneje določili

³ Precej starejših OS in indeksov (tudi rimárije) omenjata R. V. Baxturina in I. A. Mel'čuk v oceni italijanskega OS. Gl. Voprosy jazykoznanija (1965), 5, str. 128—135. Seznam važnejših OS, ki so izšli po letu 1900, navajata tudi OSRJ, str. 9—10.

⁴ *Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten*. The Hague — Heidelberg 1955.

⁵ *Rückläufiges Wörterbuch der russischen Sprache der Gegenwart*. Unter Leitung und Redaktion von H. H. Bielfeldt. Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin, 1958.

⁶ *Russisches rückläufiges Wörterbuch*. R. Greve, B. Kroesche — unter der Leitung von Max Vasmer. Berlin — Wiesbaden. I — 1958, II — 1959.

⁷ *Indeks a tergo do Słownika języka polskiego S. B. Lindego*. Red. Witold Doroszewski. Warszawa 1965.

⁸ *Indeks a tergo do Materiałów do słownika języka staroruskiego I. I. Srezniewskiego*. Pod kierownictwem A. Obrębskiej-Jabłońskiej. Warszawa 1968.

⁹ Vladimir Miličič, *Obraten rečnik na makedonskiot jazik*. Skopje 1967.

¹⁰ I. Matešić, *Rückläufiges Wörterbuch des Serbokroatischen*. 1—4. Wiesbaden 1967.

¹¹ *Inpersionnyj slovar' ukrajinskogo jazyka*. Vypusk 1. Odesa 1971.

¹² *Indeks a tergo do Słownika języka polskiego pod redakcją Witolda Doroszewskiego*. Opracował zespół pod kier. Renaty Grzegorzczkovej i Jadwigi Pużyniny. PWN. Warszawa 1973.

¹³ Ze več let ga pripravlja B. Pogorelec, nastaja pa tudi ob Slovarju slovenskega knjižnega jezika v Inštitutu za slovenski jezik SAZU. Rokopisno je leta 1971 izšel na Češkoslovaškem obrnjeni Pleteršnikov slovar.

¹⁴ Podrobneje o uporabnosti OS gl. v VJa (1965), 5, str. 128—131 in v uvodnem delu OSRJ.

njen položaj v jeziku glede na zemljepisno, časovno in slogovno razširjenost. Pri besedotvornih analizah bi nas npr. lahko zavedle zastarele in narečne pripone, če bi jim zaradi njihove pogostnosti v OS pripisovali večjo ali manjšo produktivnost za celoten knjižni jezik.

Če postavimo omenjene tri ruske OS drugega ob drugega, kaj hitro ugotovimo med njimi nekaj temeljnih razlik. Medtem ko sta prva dva po količini informacije še zelo skromna, spada najnovejši OS gotovo med najbolj izpopolnjene slovarje tega tipa. Vasmerjev OS je po obsegu največji (dve knjigi s približno 260 tisoč gesli), vendar je njegovo besedišče zaradi stoletnega časovnega razpona in različne narave virov (ki pa ob geslih niso navedeni) zelo raznorodno in neenakovredno. Bogastvo leksike gre večinoma na račun Daljevega slovarja,¹⁵ ki mu je bil poleg slovarja Ušakova glavni vir, zato ni čudno, da je spričo neoznačene množice zastarelega in narečnega besedja ta OS z vidika strukture današnjega ruskega knjižnega jezika nezanesljiv in težko uporaben. Precej gradiva so sestavljavci Vasmerjevega OS nabrali tudi iz nekaterih dvojezičnih terminoloških (tehniških, vojaških) slovarjev, kar seveda ne zmanjšuje notranje neuravnovešenosti OS. Kot dopolnilnemu informatorju pa se bo ob najnovjšem OSRJ vrednost tega slovarja zelo povečala.

Bielfeldtov OS je po številu besed kar trikrat skromnejši (80 tisoč gesel); glavna vira sta mu bila slovarja Ušakova in Ožegova, gradivo pa je dopolnjeno še iz akademijske slovnice¹⁶ in pravopisnega slovarja.¹⁷ S tem se je ta OS veliko bolj približal stanju besedišča v sodobnem knjižnem jeziku, vendar pa tudi v njem, razen naglasnih, ob besedah ni drugih informacij. Oba OS sta pravopis sicer prilagodila veljavnim normam, toda ostalo je še precej neskladnosti, ki so v novem OS odpravljene.

Avtorji novega ruskega OS so ob pretresu petnajstletnih izkušenj pri sestavljanju OS spoznali večino pomanjkljivosti tujih OS (obeh ruskih, italijanskega, nemškega, francoskega in dr.), z uvedbo računalniške tehnike tudi v tem območju pa so se jim povečale možnosti za statistično obdelavo podatkov in urejanje drugih informacij. Slovar so sestavljali od leta 1965 pod znanstvenim vodstvom jezikoslovca A. A. Zaliznjaka. Za vire zbiranja besedišča so uporabili štiri znane slovarje ruskega knjižnega jezika: akademijski slovar v 17 knjigah (1948—1964) — okrajšava B, slovar Ušakova 1935 do 1940) — okr. U, slovar Ožegova, ki pomeni pravzaprav strnjene in posodobljenega Ušakova — okr. O, (uporabili so 4. izdajo iz leta 1960), in slovar E. P. Evgen'eva v štirih knjigah (1957—1961) — okr. M (Evgen'eva je uredila prvo knjigo, sicer pa je bila predsednica uredniškega odbora).

Med najpomembnejše novosti Zaliznjakovega OS moramo nedvomno prišteti označbo vira ob geslu; za vsako izmed približno 125 tisoč besed, kolikor jih OS vsebuje, zvemo, v katerem od gornjih štirih slovarjev se nahaja; okoli 50 tisoč gesel najdemo v vseh štirih slovarjih (takšen je tudi besedni zaklad Ožegova, saj skorajda ni primerov, da bi imela beseda samo oznako O, kar bi pomenilo, da besede v drugih slovarjih ni), zato imajo oznako BUOM (npr. *нахвата' BUOM*, medtem ko so druge izpeljanke samo v treh ali celo v samo

¹⁵ Tretja dopolnjena izdaja (Baudouin de Courtenay), 1903—1911.

¹⁶ *Грамматика русского языка I. Фонетика и морфология*. Moskva 1953.

¹⁷ *Орфографический словарь русского языка*. Moskva 1957.

enem slovarju: *obxvatať* B.U.M., *podxvatať*. U..., *ponaxvatať* B...). Razumljivo je, da odpade največ »nepolnih« oznak na gesla iz slovarja B, deloma tudi iz Ušakova, kar pomeni, da pokriva slovar v 17 knjigah največ besedja in da je marsikateri izraz iz Ušakova že zastarel. Te oznake imajo neprecenljivo vrednost, tudi čisto praktično, saj uporabnika, ki išče pomenske in druge podatke o besedi, brez zamudnega brskanja po različnih pripomočkih takoj napotijo k pravemu slovarju.

Nekaterih besedotvornih tipov so se posamezni od štirih slovarjev očitno izogibali: tako najdemo pridevniških pomanjševalnic na *-en'kij*, ki jih je v OS 327, v vseh štirih slovarjih le devet (*horošen'kij*, *maxon'kij*, *maljusen'kij*, *sinen'kij*, *milen'kij*, *kruglen'kij*, *malen'kij*, *moloden'kij*, *noven'kij*), nekaj si jih delita B in U, večinoma pa so ti pridevniki zastopani samo v slovarju B. Podobno razmerje pokažejo tudi prislovne pomanjševalnice na *-en'ko*, medtem ko se pri dvojnih pomanjševalnicah na *-ëxon'ko* slovarji niti pri enem geslu ne ujamejo. Samostalniških pomanjševalnic na *-iško*, ki so v ruščini večinoma moškega spola, je v OS 127: v vseh štirih slovarjih so od njih zastopani le *domiško*, *pal'tiško*, *moločiško* in *žit'iško*, nekaj si jih spet delita B in U, najštevilnejša pa je tudi tu oznaka B, vendar nas preseneča dejstvo, da je v Ožegovu (ena knjiga) več samostalnikov na *-iško*, kot jih je v slovarju Evgen'eve (štiri knjige).

Precej stanovitne kriterije pri odbiranju gesel zasledimo tudi pri glagolih: večino glagolov z dvojno ali celo trojno predpono srečamo v slovarju B, npr. *po-oy-toptat'*, *po-oy-brosat'*, *po-ras-suždat'*, *po-na-vertet'*, *po-ot-vertet'*, *po-ob-teret'*, *pere-za-pisyvat'*, *pere-pro-kidyvat'*, *pere-za-krepit'*, *ne-do-sidet'*, *ne-do-slušat'*, *ne-do-oy-ručat'*, *ne-do-igryvat'*, *ne-do-oy-rabatyvat'* itd. V istem slovarju B je tudi še največ t.i. brezpredponskih frekventativov, ki imajo v današnjem ruskem knjižnem jeziku nadih starinskosti, se hitro umikajo iz rabe, in jih v Ožegovu srečamo le poredkoma, npr. *siživat' B*, *rugivat' B*, *begivat' B*, *derživat' B*, *makivat' B*, *zvanivat' B*, *penivat' B*, *pivat' B*, *parivat' B*, *tračivat' B*, *kučivat' B*, *kašivat' B*, *šivat' B*, *dumyvāt' B*; precej jih je najti tudi še v Ušakovu: *malivat'*, *tačivat'*, *strelivat'*, *tačivat'*. V treh največjih slovarjih so npr. glagoli *kurivat' B.U.M.*, *smatrivat' B.U.M.*, *slyxivat' B.U.M.*, *plačivat' B.U.M.*, *saživat' B.U.M.*, medtem ko najdemo v Ožegovu le redke glagole tega tipa, npr. *bivat' B.U.O.M.*, *haživat' B.U.O.M.*, *život' B.U.O.M.*, *leživat' B.O.* V OS je pri vsakem glagolu označen tudi njegov vid; tu velja omeniti, da naštejemo v njem tudi 826 dvovidskih glagolov, pri 430 pa oznaka omahuje med dvovidskimi, dovršniki in nedovršniki. Ti glagoli so skoraj v celoti tujega izvora in se končujejo na *-izirovat'*, *-irovat'* in *-ovat'*, npr. *šablonizirovat'*, *assimilirovat'*, *arendovat'*, *lokalizovat'*. Med slovarji so prav v teh oznakah precejšnje razlike, iz česar lahko sklepamo, da glede tega vprašanja stališča leksikografov niso bila enaka in trdna.

Pri vsakem geslu je označena besedna vrsta; tudi tu opazimo precej razlik med slovarji, posebno kadar gre za števniko in zaimke, členke in prislove. Sestavljalci OS so zvesto prenašali podatke iz štirih slovarjev, tako da se zdaj ob besedi naenkrat soočijo bolj ali manj splošno priznane in objektivno veljavne oznake. Deležnike sprejema OS le v primerih, ko so rabljeni pridevniško ali samostalniško; razumljivo je, da se slovarji tudi v tem vprašanju občutno razhajajo. Koristni so seštevki besed po zadnjih štirih, treh, dveh

in zadnji črki, npr. ob zadnji besedi s končno črko *p*: *golovotjap B U O M m 1/2/5/274*, kar pomeni, da je v OS 274 besed na *-p*, tri na *-jap*, (*ja* je ena črka), dve na *-tjap* in ena na *-otjap*.

Posebno in samostojno vrednost imajo v slovarju dodatki (str. 887—944), ki se delijo na dva dela: prvi del obsega sezname besed, ki so bile zaradi svojih specifičnosti izločene iz splošnega slovarskega fonda, v drugem delu pa so nanizane številne statistične tabele. Na prvem mestu srečamo seznam izrazov, ki vsaj v enem izmed štirih izvornih slovarjev ne nastopajo samostojno, temveč le v stalnih zvezah, npr. *bit' bakluši, nesvarenie* želudka, *sbit' s pantalyku, tvoritel'nyj padež, prjast'* ušami, *kišmja kišet', dvenadcatiperstnaja kiška* ipd. Tudi te zveze so zmeraj označene glede na slovarski vir. V posebnem seznamu so zbrana gesla, ki v slovarjih ne nastopajo v izhodiščni obliki (samostalnik v imenovalniku, glagol v nedoločniku, ipd.), npr. *izvol'te, kažetsja, ponimaeš', spitsja* itd. V posebno skupino so izločena vsa lastna imena in iz njih izpeljani pridevniki, npr. *Molčalin, molčalinskij, Xlestakov, xlestakovskij, Reomjur, Rubikon, Pegas* ipd. Kar obširna sta seznama, v katerih so zbrani vsi t. i. prefiksoidi in sufiksoidi s svojimi gnezdi; v prvem primeru gre za začetne nepravne predpanske sestavine, ki se v manjšem ali večjem številu gesel ponavljajo, npr. *belo ... — beloborodij, belolicyj, beloderevščik, belobandity* ipd., pri sufiksoidih pa gre za nepravne priponske dele besed, ki se ponavljajo, npr. ... *ved — vostokoved, kraeved, literaturoved, počvooved, jazykoved; ... valentnyj — dvouvalentnyj, odnovalentnyj, polivalentnyj*. Število prefiksoidov je približno štirikrat večje (okoli 600) od števila sufiksoidov (okoli 150), močnejša pa so tudi prefiksoidna gnezda.

Nedvomno pa je najzanimivejši seznam vseh pravopisnih in naglasnih različic, ki se jih je iz štirih slovarjev nabralo blizu pet tisoč. Že sama zbirka pomeni velik dosežek, preko slovarskih virov pa omogoča nadaljnjo zgodovinsko in stilistično interpretacijo; zato ne bo mogel mimo tega seznama niti slovanski akcentolog niti ruski jezikovni normavec, z zadovoljstvom pa se bo na ta seznam oprl tudi slovníčar in učitelj ruskega jezika na vseh stopnjah. Samo bežen pogled na drobno tiskane kolone nas npr. seznanja s pravopisnimi vprašanji, ki so bila aktualna v desetletjih po Ušakovu (npr. pisava *e:o* za šumniki), tako da začetno dinamiko jezikovne norme v zadnjih petdesetih letih. Očitno je, da sta *B* in *U* v marsičem konzervativnejša od *O* in *M*.

Prva med tabelami prikazuje statistični pregled števila besed po zadnji črki. Najmočnejše so na koncu zastopane štiri črke: mehki *znak* (*-b*), *-j*, *-ja* (ena črka!) in *-a*; tako podoba ustvari pač glavnina nedoločnikov, pridevniki in *a*-jevski samostalniki. V tisočih se giblje število besed s takšnim končajem okrog 85 (50, 25, 16, 14), v odstotkih pa okrog 68 (24, 20, 15, 11). Naprej sledijo končaji na črke *-e*, *-k*, *-o*, *-t*, *-r*, *-n*, *-i*, *-m*; število besed pade v tem okviru od deset tisoč na 1200, odstotki pa od osem do enega. Vse nadaljnje črke (19) zajamejo skupno komaj kakšnih šest tisoč gesel ali okoli pet odstotkov; po številu so v ruščini najšibkejša beseda s končnim *-šč* in *-ě* (skupno 26 gesel). Druga razpredelnica prikazuje število besed po zadnjem dvočrkju; tu prednjačijo konci na *-tb* s 27 tisoč besedami, na *-yj* s 17 tisoč in na *-sja* s 14 tisoč besedami. Čez tisoč besed dosežejo še končna dvočrkja *-ie*, *-ka*, *-ij*, *-ca*, *-ija*, *-oj*, *-vo*, *-lb*, *-ok*, *-na*, *-ec*; te že dokaj izrazito kažejo na določene besedotvorne formante; še izraziteje se pokažejo pri najpogostejših tričrkovnih končajih: *-bsja*, *-atb*, *-nyj*,

-nie, -itv, -stv, -kij, -vyj, -ica, -nik, -ščik, kjer gre za tri najbolj produktivne skupine glagolov, za pridevnike, za glagolnike in za samostalnike, ki pomenijo delujoče osebe ženskega in moškega spola.

Na tabeli 5 A so preštete besede glede na število zlogov (gre seveda samo za izhodiščne oblike); celotni besedni zaklad OS je najprej razdeljen na skupino s samoglasniškim koncem in na skupino na soglasnik in na mehki znak; v okviru prve skupine dosežejo največje število (15 700) štirizložnice, medtem ko so v besedni skupini s soglasniškim koncem številčno najmočnejše trizložnice (26 600). Enozložnic je razmeroma malo: komaj 146 samoglasniških in 2200 soglasniških. Deset ali več zlogov ima le 32 samoglasniških in 30 soglasniških gesel; najdaljša beseda ima dvanajst zlogov.

Iz tabele o naglasu razberemo, da skupina besed z naglasom na predzadnjem zlogu (nad 50 tisoč) daleč prekaša skupino z naglasom na predpredzadnjem zlogu (51 tisoč) in tej skoraj enako močno skupino (nekaj čez 28 tisoč) z naglasom na končnem zlogu; na četrtem zlogu od konca je naglašanih še okoli 7 tisoč besed in na petem približno pol toliko; tu je zarezaja najostrejša, saj je na šestem zlogu naglašanih komaj še 51 in na sedmem le še 7 besed. Iz statistike je tudi razvidno, da je na začetnem zlogu naglašena vsaka sedma beseda, vse druge so naglašene na enem od nezačetnih zlogov.

Med najzgovornejše spadajo zadnje tabele, na katerih so izhodiščna gesla sešteta in razvrščena po besednih vrstah in njihovih značilnostih; vredno je omeniti, da se pri glagolu število dovršnikov in nedovršnikov skoraj popolnoma ujema (vsakih je okoli 17 tisoč); pri samostalniku je zanimivo razmerje spolov: moški in ženski se domala številčno ujemata (po 21 tisoč), medtem ko je samostalnikov srednjega spola komaj dobra polovica moških oz. ženskih (11 tisoč). Prvič so natančno prešteti tudi t.i. nesklanjavni samostalniki vseh treh spolov (454), saj so doslej podatki precej omahovali.¹⁸ Zanimivi so tudi podatki o »šibkih« besednih vrstah: števnikov je v OS 117, predlogov 141, veznikov 110, medmetov 341, členkov 149; 157 besed glede besedne vrste nima oznake, 72 pa jih štejejo k različnim. Zadnja preglednica prikazuje ta razmerja v odstotkih: glagolov je nekaj čez 30 odstotkov, samostalnikov 41 odstotkov, pridevnikov čez 20 odstotkov; če k njim prištejemo še prislove, znaša fond »močnih« besednih vrst čez 99 odstotkov vsega besedja.

Razumljivo je, da temelji celotna statistika samo na izhodiščnih oblikah gesel, s tem pa ostaja zunaj obravnave vsa druga množica oblik pregibnih besednih vrst, ki bi velikokrat bistveno spremenila osnovna razmerja glede besednega konca, števila zlogov, naglasnega mesta itd. Idealna rešitev bi seveda bila, če bi OS sprejel in uvrstil vse oblike, vendar bi takšna zahteva vsaj za zdaj bila tehnično še težko izvedljiva. Podobne težave bi nastopile tudi v primeru, če bi se sestavljavci odločili, da sprejmejo v OS vsaj minimalno število nujnih kvalifikatorjev. Zaradi nehomogenosti besedišča je ta zahteva gotovo upravičena, saj stojijo na pol mrtve ali lokalne besede enakovredno ob živih, osrednjih knjižnih besedah. Toda avtorji OS lahko prenašajo v slovar samo oznake iz izvornih slovarjev, ne smejo jih pa spreminjati, čeprav so jih novejša dognanja že presegla ali ovrgla; ker gre v

¹⁸ Prim. B. Unbegaun, *Les substantifs indéclinables en russe*. RÉS XXIII (1947), str. 130—154.

našem primeru za štiri po kvalifikatorjih neuskajane vire, bi se avtorji OS znašli pred nepremagljivo oviro in nevarnostjo, da ne bi namesto jasne informacije o vrednosti besede navedli večkrat nasprotujoče si oznake.

Novi ruski OS pomembno leksikalno delo, ki združuje številne informacije in omogoča raznovrstne osvetlitve ruskega besedišča in drugih jezikovnih področij.

Franc Jakopin

Filozofska fakulteta v Ljubljani

ROCZNIK SLAWISTYCZNY, XXXIV, 1975, št. 1

Prva številka prinaša poleg kritičnega dela, kjer so ocene v zadnjem času izdanih del in posamezna pregledna poročila, tudi zanimive samostojne prispevke, med katerimi številčno prevladujejo bolgaristični.

F. Slawski (Nad pierwszym tomem Słownika prasłowiańskiego) razlaga načela, po katerih je slovar sestavljen. — H. Leeming (Spostrzeżenia nad terminologią dotyczącą pisma w języku prasłowiańskim) ugotavlja tri stopnje v razvoju pisanja. Na prvo kaže leksem *psati*, ki je dobil »pisati« iz »krasiti, slikati« ob stiku Slovanov z Iranci, na drugo *buky/bukurb* (ob stiku z Germani) in na tretjo *kzniga/kznigžiti* (ob stiku z azijskimi plemeni na Balkanu ali v Panoniji). — W. Kuraszkiewicz (Ruskie końcówki *-t'*, *-t*, *zero* w formach 3. osoby praes.) se opira na statistično ugotovitev, po kateri so pogosteje uporabljane oblike preprostejše in krajše, in pa na ugotovitev, da se *-t* ponekod izgovarja brez eksplozije, ter tako pojasni odpad *-tb* v nekaterih vzhodnoslovanskih narečjih. Izguba palatalnosti pa naj bi bila posledica onemitve polglasnikov oz. stabilizacije polmehkih soglasnikov. — B. Simeonov (Strukturno-fonologična i distributivna interpretacija na bulgarskiteme sonantni fonemi) določa njihova medsebojna razmerja in poudarja njihovo posebno mesto v bolgarskem fonološkem sistemu. — Sledita dva dialektološka prispevka: V. Koseska, Uwagi o wymowie psł. *ě* w gwarach zachodniobulgarskich, in M. Mladenov, Infinitivni formi v govora na s. Cerovo, Blagoevgradsko. — W. Budziszewska (O niektórych slawizmach w dialektach nowogreckich) se je lotila ugotavljanja tistih slavizmov v jeziku grških kolonij na Poljskem, ki so jih priseljenci prinesli še z Balkana. — W. Boryś (Prasłowiańskie prefiksy imienne *pa-*, *pra-*, *so-*, *o-* w języku serbochorwackim) obravnava pogostnost in produktivnost predpon v posameznih obdobjih. — J. O. Dzendzelivskij (Listuвання K. Niča z O. O. Saxmatovim) priobčuje nekaj v leningrajski knjižnici ohranjenih pisem med velikima jezikoslovcema. Posebej bi omenila še članek H. Orzechowske (Spójnikowe zastosowanie przyimka *ot* — przeoczony bałkanizm w historii bułgarskiego języka literackiego), ki opozarja na sestavljeni veznik *ot da* (poleg znanih *za da*, *bez da*) za uvajanje podrednih stavkov. Prvi opaženi primeri so iz leta 1753, zadnji pa iz leta 1907. Avtorica meni, da je vzrok treba iskati v prehodu s sintetizma na analitizem (predlog dobi vlogo veznika, pri tem pa ne izgubi svoje prisamostalniške rabe). Ta razlaga je prav gotovo mogoča, bolj pa bi bilo treba upoštevati, ali pa pojasniti, čemu so taki zgodnejši primeri pogostnejši v prevodni literaturi, kasneje pa se pokažejo v izvirnih bolgarskih besedilih. Morda ne bi smeli popolnoma izločiti tujega vpliva.